

//CONTRA LA INDIFERENCIA//

MARC SANJAUME I CALVET
DEPARTAMENT DE CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIALS
UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Contra la indiferencia

Josep Ramoneda
Círculo de Lectores
Barcelona, 2010
193 pp.

El totalitarisme de la indiferència és la base sobre la que s'exerceix el mal, és a dir, l'abús de poder en tots els seus nivells i manifestacions. Josep Ramoneda escriu *Contra la indiferencia* per alertar-nos del risc de caure en aquest totalitarisme, en el desprestigi absolut de la política per esdevenir meres comparses d'una oligarquia econòmico-política. Però també escriu contra el discurs que legitima aquest procés situant com a valors absoluts, com a dogma, la diferència *per se*, l'avantguardisme rupturista o la imatge per sobre de la paraula. La resposta de Ramoneda és la reivindicació de la Modernitat i la Il·lustració, és a dir, del teatre, de la novel·la, de la paraula, de la democràcia, d'allò públic i, sobretot, de la política. Contra la indiferència de la postmodernitat, ens cal més modernitat.

L'obra recull el pensament crític dels nostres dies a través d'autors tan diversos com Bauman, Butler, Lefort, Appadurai, Beck, Dahrendorf, Sen o Huntington. Mitjançant aquests filòsofs Ramoneda descriu la condició postmoderna que ens ha tocat viure. L'anàlisi de l'autor troba les categories necessàries en Foucault, Debord, Lyotard, Glucksmann, Calvino, Kundera, Magris o Camús. Les referències al pensament polític modern són l'àncora ideològica del llibre que, ja ho hem dit, reivindica les idees de Maquiavel, Kant, Montesquieu, Constant, Tocqueville o Montaigne. És precisament en aquest luxe de referències on el lector

descobreix el Josep Ramoneda professor de filosofia, que salta d'un autor a l'altre per bastir la resposta teòrica als problemes del present. Però a les pàgines de *Contra la indiferència* també s'hi reconeix un Ramoneda director del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) i connectat amb l'avui global. Les referències a l'actualitat i a la història del segle XX són múltiples: l'11-S, la guerra de l'Iraq, el totalitarisme o la Guerra Civil. Tampoc no hi falta l'anàlisi crítica de les doctrines dels mandataris del nostre temps, com ara la guerra contra el terror o l'aliança i xoc de civilitzacions.

L'obra és un recull d'escrius, no inèdits però originals, que tot i la inevitable naturalesa fragmentària mantenen una coherència sorprenent pel lector. El llibre es divideix en tres grans capítols, tots tres mantenen una relació molt estreta amb la *indiferència* que Ramoneda combat: *Política*, *Estètica* i *Ètica*. Cadascun d'ells conté una crítica punyent als nostres dies presentada a través de les idees dels autors esmentats. La presentació més peculiar, però, és el diccionari del malestar de la cultura a l'*Estètica*, que mitjançant definicions pròpies aclareix la seva posició en conceptes clau del llibre. Als capítols els acompanya un proemi d'aforismes del temps que situa el lector, i un epíleg que rebla la conclusió política del llibre. Malgrat que el fil conductor de l'obra travessi tots els apartats podem ordenar breument les idees de l'autor a partir dels tres capítols citats i que descrivim a continuació.

Política. La reivindicació de la immanència política amb que Maquiavel inaugura la modernitat, i l'ideal d'emancipació individual kantiana són les peces claus per atacar les tensions del nostre temps. L'actitud il·lustrada de l'individu autònom permet respondre a aquells que ens duen pel camí de la servitud perquè sacralitzen l'hàbit, la tradició, el grup, el progrés i fins i tot la ciència. Aquestes, diu l'autor, no són pors fundades en l'abstracte sinó ben presents als nostres dies en que es continua fent la guerra en nom de Déu i legitimant l'opressió en nom de valors suprems. Cal, però, no caure en la sacralització de la raó, l'únic que és sagrat és la intimitat (el *jo*). No hi ha un estat polític ideal, la política és un art, una *techné*. I aquí cal basar-se en els projectes, no en les utopies, essent conscients de valors suprems que persegueix la humanitat no són sempre compatibles entre ells.

Estètica. La cultura és la bombolla en què vivim, resulta gairebé impossible sortir-ne. És la recerca del sentit la seva raó de ser i no pas la transgressió *per se* si aquesta resulta incomprensible pels altres. L'avantguarda sovint ha caigut en la seva caricatura fent de la *ruptura* l'única forma legítima de creació. És en aquest menyspreu per allò que "ja s'ha fet" i en la sacralització del progrés avantguardista on el teatre reivindica el seu lloc. La *singularitat* i la *presència* són el que fa el teatre imbatible als profetes de la seva mort. I no només el teatre resulta ser d'una vigència necessària sinó també gèneres com la novel·la i mitjans de transmissió com la pintura. En el món de l'eufemisme, de la imatge, del diner, de l'abús de poder, és l'ús del llenguatge el que ens permet comprendre el món. *Assez d'actes, des mots*.

Ètica. És en la identitat europea forjada com a resposta a la Guerra Civil on hi trobem la jerarquització dels principis que defineixen els límits de l'home. Cal posar límits a tot allò que pretén limitar la llibertat dels altres. Necessitem, però, formar part d'una comunitat tot i que això ens limiti la llibertat. Aquesta tensió és clau en la construcció d'una identitat europea que ha de ser compatible i diferent de les

identitats nacionals. D'altra banda, el risc de caure en un multiculturalisme etnicista ha de ser combatut des del cosmopolitisme del que tenim en comú i no pas del que ens separa. L'aliança o el xoc de civilitzacions es funden en aquesta concepció multicultural perquè redueixen la identitat dels individus a la seva pertinença cultural o religiosa. Una nova forma de totalitarisme, sorgit del terror, converteix allò privat en públic i a la vegada privatitza allò públic. La guerra contra el terrorisme conforma un *dehors*, un enemic, que permet retallar la llibertat en nom de la seguretat. Un cop més és la paraula, la llibertat d'expressió, l'eina fonamental per bastir una societat democràtica capaç d'afrontar els reptes d'allò que alguns havien dit que seria la fi de la història.

Política, Estètica i Ètica comparteixen a *Contra la indiferencia* un fil conductor que pretén resoldre el seu malestar. Aquest és el fil de la modemitat, ja ho hem dit, de l'actitud il·lustrada, que se'ns presenta com l'única solució davant de les amenaces del món d'avui. Però resulta inquietant, Ramoneda n'és conscient, que la majoria de mals que ens assetgen hagin estat precisament producte d'aquesta actitud: del fust tort de la humanitat no n'ha sortit mai res recte, diria Kant.

